

Metsäenergian käytön lisääminen edellyttää muutoksia puunkorjuualalla

Nykyinen maailmantilanne ja poliittiset päätökset turpeen ja kivihiilen käytön suhteen ovat johtaneet siihen, että puun kysyntä on kasvanut voimakkaasti Suomessa ja muualla Euroopassa. Tuontipuusta noin 70 prosenttia on tuotu aiemmin Venäjältä, mutta pakotteiden vuoksi puuta on pitänyt korjata enemmän nyt kotimaan metsistä tai tuomalla esimerkiksi Ruotsista ja Baltian maista. Tosin kilpailu myös Baltian maiden puista on nyt todella kovaa, mikä on näkynyt rajusti nousseina hintoina kotimaan hintoihin verrattuna. Vuonna 2021 Venäjältä tuodusta hakkeesta noin 1,9 miljoonaa kuutiometriä ohjautui lämpö- ja voimalaitoksiin ja sen korvaaminen etenkin Itä-Suomessa on haasteellista. Pula puusta haastaa metsäenergiaketjussa toimijoita. Paineet kapasiteetin lisäämiselle ovat kovat, mutta esimerkiksi metsäkoneyritysten pitkään jatkunut heikko kannattavuus ja rajusti nousseet kustannukset eivät välttämättä houkuttele uusia yrittäjiä ja työntekijöitä alalle.

Opinnäytetyön taustaa

Tein opinnäytetyön aiheesta: Metsäenergian korjuun haasteita ja lisäämisen edellytyksiä. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä BioLiito 2.0 -hankkeen kanssa. Hankkeen tavoitteena on edistää metsäbioenergia-alan yritysten kasvua ja kannattavuutta. Opinnäytetyössä keskityttiin kannolta tienvarteen tapahtuvaan toimitusketjuun eli puunkorjuuyrittäjien näkökulmaan. Tavoitteena oli selvittää, mitä haasteita metsäenergian korjuussa on ja millaisia muutoksia alalla tarvitaan, jotta metsäkoneyrittäjillä olisi intoa investoida metsäenergian korjuuseen. Työ toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineiston keräämiseksi työhön haastateltiin viittä puunkorjuualalla työskentelevää henkilöä, jotta työhön saatiin myös metsäkoneyrittäjien ajatuksia puunkorjuualasta ja mahdollisia kehitysideoita. Haastattelumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Muuta aineistoa kerättiin metsäalan lehtiartikkeleista, blogeista, opinnäytetöistä ja metsäalan toimijoiden verkkosivuilta.

Opinnäytetyön päätulokset

Metsäenergian lisäämisen tärkeimpinä edellytyksinä on metsäkoneyritysten kannattavuuden parantaminen ja työvoiman houkuttelu alalle. Pula etenkin ammattitaitoisista työntekijöistä on haasteena yritysten kannattavuudelle, mutta se voi olla myös este yrityksen laajenemiselle. Vielä ei ole näköpiirissä metsäkonetta, joka osaisi korjata puuta ilman kuljettajaa.

Raskailla metsäkoneilla liikkuminen metsissä on mahdollista vain maan ollessa roudassa tai kesällä, kun maa on riittävän kuivaa. Toki niin sanottuja kelirikkohteitakin löytyy, mutta valtaosassa leimikoita puuta ei päästä korjaamaan muina aikoina. Se luo suuren haasteen metsäkoneiden ympärivuotiseen työllistämiseen ja ilmaston lämpeneminen ei ainakaan Suomessa ole parantanut tilannetta. Lisäinvestoinnit pehmeiden maiden korjuuseen ovat kalliita ja niille pitäisi saada riittävästi vastinetta urakkatarkoituksissa. Kalliita metsäkoneita ei ole vara seisottaa pitkiä aikoja ilman, että yritysten kiinteät kulut nousevat kohtuuttomiksi. Etenkin alirakoitsijana työskentelevät metsäkoneyritykset kärsivät kelirikkoajoista ja kesäajoista alueyrittäjiä enemmän yleensä heikomman leimikkovarannon takia ja kesäkorjuukohteiden heikon saatavuuden vuoksi.

Metsäkoneyritysten urakoiden hinnoittelu on tällä hetkellä melko yksinkertaista. Vähän turhankin yksinkertaista verrattuna siihen, kuinka vaihtelevia leimikot ovat. Puunkorjuun kannattavuus voi vaihdella paljonkin kohteen mukaan, ja voi johtaa heikompaan korjuulaatuun tai työn laatuun panostavalla yrittäjällä

jopa tappiolliseen urakkaan huonoissa kohteissa. Siksi myös puunostajilla on merkittävä rooli metsäkoneyritysten kannattavuudelle. Sellaisia leimikoita, jotka eivät kelpaa kannattavaan konekorjuuseen nykyisillä hinnoittelumalleilla ei pitäisi päätyä kenenkään yrittäjän leimikkovarantoihin. Nykyisellä tekniikalla hinnoittelua olisi mahdollista kehittää tasapuolisemmaksi ja metsäkoneyrittäjille suotuisemmaksi. Metsäsektorille tarvitaan myös lisää vastuullisuutta tulonjakoon, sillä tällä hetkellä voitot näyttävät pysyvän liian tiukasti toimitusketjun yläpäässä eikä se pitkällä tähtäimellä ole metsäteollisuuden etu.

Metsäkoneenkuljettajan ammattitaidolla on suuri merkitys työn tuottavuudelle ja laadulle sekä metsäkoneyrityksen maineelle. Pula kuljettajista on johtanut siihen, että hyvistä kuljettajista joudutaan kilpailemaan ja yleensä voittaja on se, joka pystyy tarjoamaan parhaat työolosuhteet ja uusimmat koneet. Työolosuhteilla tässä tarkoitan mahdollisimman tasaista työkuormitusta vuoden ympäri, hyvää työilmapiiriä, työpaikkaetuja, kannustavaa palkkausta ja niin edelleen. Alalle tarvitaan enemmän työvoimaa ja alan houkuttelevuustekijöitä pitää saada enemmän esiin mediassa ja kouluissa. Metsä voisi olla mahtava työpaikka monelle kaupungissakin asuvalle nuorelle. Nykynuorisolla näppäin ja joystickin ohjaustaidot ovat jo usein valmiiksi selkäytimessä. Tietotaitoa oppilaille ja yhteistyötä yritysten ja koulujen välille vain lisää. Metsäkoneenkuljettajia siirtyy paljon muille aloille ja onkin pohdittava, mitkä ovat ne houkuttelevuustekijät, joilla työntekijät saadaan sitoutumaan alalle. Heikosti kannattavat metsäkoneyritykset eivät välttämättä pysty maksamaan riittävän kilpailukykyistä palkkaa.

Metsäkoneurakoitsijaksi ryhtyvällä on nyt erinomainen markkinarako. Liiketoimintasuunnitelma on kuitenkin tehtävä huolella. On pohdittava, millaisilla keinoilla yrityksen toiminta kannattaa ilman nuoremetsänhoidon tukea kemera-tuetuilla kohteilla. Taloudelliset riskit ovat suuret, jos toiminnan kannattavuus on laskettu tukien varaan. Markkinoilla ei ole syytä jäädä yhden asiakkaan varaan, vaan useammalle asiakkaalle urakoiminen vähentää riskejä ongelmien ilmaantuessa. Erityisen tärkeää on pohtia, millaisilla keinoilla yritys kykenee työllistämään vähintään työntekijänsä ympärivuotisesti, vaikka koneet kelirikkoaikoina joutuisivatkin seisomaan ja mitkä ovat yrityksen houkuttelevuustekijät työntekijöitä palkattaessa. Yrittäjän pitää myös panostaa erityisesti omaan liiketoimintaosaamiseensa tai vähintään saatava yritykseen mukaan henkilö, jolla on liiketoimintaosaamista. Opinnäytetyön haastatteluissa ja myös Luonnonvarakeskuksen vuonna 2020 tekemässä tutkimuksessa todettiin, että monilla yrittäjällä on puutteita liiketoimintaosaamisessa ja se vaikuttaa helposti yritysten kannattavuuteen ja toisaalta myös mahdollistaa hintojen polkemisen.

Monissa haastatteluissa ja muussakin aineistossa tuli esille, että poliittinen ailahtelevuus on merkittävä ongelma etenkin metsäenergian korjuun lisäämiseksi. Viimeisin uhka olivat pohdinnat EU:ssa primäärienergian kohtalosta, jossa onneksi kuitenkin päädyttiin järkevään ratkaisuun. Jatkuva epävarmuus ei houkuttele yrittäjiä eikä koneiden valmistajia investoimaan metsäenergian tuotantoon. Poliittisten päättäjien olisikin nyt sitouduttava tekemään riittävän pitkälle tähtäviä päätöksiä ja luomaan positiivista mielikuvaa metsäenergiasta uusiutuvana energiana, jotta Suomeen saadaan vakaampi ympäristö metsäenergian liittyviin investointeihin.